

Erken Yaşta Evlendirilmiş Suriyeli Çocuklar

Selin HOPANCI¹, Fırat KOÇ², Vahdet ÖZKOÇAK³

Özet

Suriye'deki savaş nedeniyle kitlesel olarak Türkiye'ye göç eden mülteciler, geçici koruma statüsünde yaşamaktadır. Maddi durumu daha iyi olan kişilerin, komşu ülkelere(Türkiye, Lübnan vb.) gitmek yerine Avrupa ülkelerine gittikleri bilinmektedir. Suriye toplumundaki orta gelir düzeyine sahip eşi vefat etmiş kişilerin, eşinden boşanan kadınların ve toplumun eğitim görmemiş, maddi zorluk içinde bulunan, pasaportu olmayan kesiminin yasadışı yollarla ülkelerini terk ederek komşu ülkelere sığındıkları görülmektedir. Göç olgusunun yaşattığı psikolojik travma, aile bireylerinin arasında kitlesel hareketi güçlendirmiştir. Aileler katıldıkları yeni toplumda kendilerini güvende hissetmek ve giderlerini en aza indirebilmek için geniş aile modelini sürdürmüşlerdir. Maddi olanaksızlıklar nedeniyle eski yapıların bulunduğu semtlerde toplu yerleşimler daha hızlı şekilde gerçekleşmiştir. Bu geniş aile modelinde okul kaydı olmayan çocukların kayıtlarının sağlanması ya da okula devam etmeyen çocuğun ailesi tarafından okula teşvik edilmesine gerekli önem gösterilmediği gözlemlenmiştir. Sigortasız iş piyasasının da talebinin uzun süre yorucu işlerde çalışabilecek yüksek enerjili gençlerin olması; ergenlik çağındaki erkek çocukları, evin geçimini sağlayan aile bireyi rolüne büründürmüştür. Böylelikle ergenlik çağındaki erkeklerin aile içindeki statüsü çocukluktan yetişkinliğe yükselmiştir. Kız çocuklarının ergenlik dönemine ermesinin ise çocuğun aile açısından ekonomik yük olarak görülmesine sebebiyet verdiği, bunun akabinde aileler tarafından gelecek-egitim ilişkisinin kurulamamasıyla bilinçsiz ailelerin çocuklarının erken yaşta evliliğe daha yoğun şekilde sürüklendiğini ortaya koymaktadır. Erken yaşta yapılan evlilikler çocuk yaşta gebelikleri ortaya çıkarmış, bu durumun da çoğunlukla sağlık çalışanları tarafından fark edilebilenleri yargıya intikal ettirilmiştir. Çocuğun kişisel menfaati için 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu gereğince Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından gerekli incelemeler yapılmaktadır. Mültecilerin Türkiye'deki hukuksal işleyişi bilmemeleri, sosyal hizmet uzmanının Adli Bilimler kapsamında aileye gerekli rehberlik ve danışmanlığı yapamamasına, sürecin takipçisi olamamasına neden olmaktadır. Çocuğun erken yaşta evliliği anayasamız, ilgili kanunlarımız ve uluslararası sözleşmelerde yer alan çocuk haklarının ihlaline sebebiyet vermektedir. Katılımlı gözlem yöntemiyle gerçekleştirilen bu çalışmada Suriye uyruklu kişilerin kültürleri gereği yaptıklarını iddia ettikleri erken yaşta gerçekleştirilen evlilikler Adli Bilimler açısından değerlendirilerek çocuğun fiziksel ve psikolojik gelişimi, toplum yapısı ve işleyişi üzerine etkileri ortaya konmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Erken yaşta evlilik, Adli Bilimler, Sosyal Hizmet, Mülteci, Suriyeli, Geçici Koruma.

¹Sosyal Çalışmacı, Çorum Sosyal Hizmet Merkezi, selinhopanc@gmail.com, ORCID: 0000-0003-2692-727X

²Arş. Gör., Hitit Üniversitesi, kocfiratkoc@gmail.com, ORCID: 0000-0002-8558-6308

³Dr. Öğr. Üyesi, Hitit Üniversitesi, vahdetozkokac@gmail.com, ORCID: 0000 0002 4603 2548

Early Married Syrian Children

Abstract

Who massively immigrated to Turkey due to war refugees in Syria live in temporary protected status. People with better financial situation, neighboring countries (Turkey, Lebanon, etc.) Are known to go instead to go to European countries. It is observed that middle-income spouses in Syrian society have passed away, women who have divorced from their spouses and the uneducated, financially challenged and non-passported part of the society have left their countries illegally and took refuge in neighboring countries. Psychological trauma caused by migration has also strengthened the acquisition of mass movement among family members. The broad family model was maintained to ensure that families feel safe from the new society they are in and to minimize common expenses such as invoices and rent; Due to the financial impossibility, the mass settlements were realized more rapidly in the neighborhoods where the old buildings were located. In this extended family model, it has been observed that the necessary care is not taken to ensure the registration of children without school enrollment or to encourage the child who does not attend school by their parents. The demand for the uninsured labor market is also to have high-energy young people who can work in long-term jobs; adolescents have taken on the role of family members who make a living. Thus, the status of adolescent men in the family has increased from childhood to adulthood. It is revealed that the fact that girls reach adolescence as an economic burden for the family, and that the future-education relationship cannot be established by the families, then children of unconscious families are dragged into marriage more intensively at an early age. Early marriages revealed pregnancies as a child, and this was mostly referred to by health professionals. As per the Child Protection Law No. 5395, the Ministry of Family, Labor and Social Services carries out the necessary examinations for the child's personal interest. they do not know the legal process in Turkey of refugees, social workers covered by the family of Forensic Sciences necessary guidance and counseling can not be, the followers of the process is the olamamasınane. Early marriage of a child causes a violation of the rights of the child in our constitution, related laws and international conventions. The aim of this study is to evaluate how early marriages, which the Syrian citizens claim to have done according to their culture, are evaluated in terms of Forensic Sciences and how they affect the physical and psychological development of the child at the micro level and the social structure and functioning of the society at the macro level.

Keywords: Early marriage, Forensic Sciences, Social Work, Refugee, Syrian, Temporary Protection.

GİRİŞ

2011 yılındaki iç savaş nedeniyle kitlesel olarak ülkemize Suriye'den göçler başlamıştır. Temmuz 2019 tarihi itibarıyla 8 ilde 11 geçici barınma merkezinde 108.732 yabancı barınmaktadır. Bunun dışında, geçici barınma merkezleri dışında 3.514.016 geçici koruma sahibi yaşamaktadır (<https://www.goc.gov.tr/gecici-korumamiz-altındaki-suriyeliler>, 22.08.2019). Suriye uyruklu kişilerin yaşadıkları coğrafyanın değişmesi itibarıyla bu kişiler kültürel, sosyal, psikolojik, ekonomik olarak değişim içine sürüklenmişlerdir. Sayılanlar içinde değişime en dirençli olgu ise kültürdür. Kültür; başta aile yapısını, aile yapısı ise toplumu etkilemektedir. Ekonomik faktörler, sanayileşme, kadının iş gücü piyasasına katılımı ile Türkiye'de geniş aileden çekirdek aileye dönüşüm 20. Yüzyılda oldukça hızlanmıştır. Ancak Suriye toplumunun geçim kaynaklarına bakıldığında madencilik ve turizme dayalı olan gelirler, ülkedeki savaş teçhizatına harcanmış, savaştan ötürü kültürel faaliyetler yok denecek seviyeye gelmiş ve turizm gelirleri oldukça azalmıştır. Suriye işgücünün % 70'inin aylık 100 Dolar'dan az

kazanması, kamu çalışanlarının % 40'ının gelirlerini arttırmak için ikinci bir işte çalışıyor olması, ülkedeki kriz ve isyanların etkisiyle 2011 yılı sonunda Suriye'deki işsizlik oranının % 8,3 olduğu Worldbank ve CIA Index kaynaklarında yer almaktadır(Suriye Ülke Raporu, 2012). Savaşın ardından ise ülkedeki işsizlik oranında ciddi ölçüde artış olmuş ve oran %57,7' ye yükselmiştir(Union of ArabBanks, 2015). Ülkedeki savaşın ve genç nüfusun hızlı bir şekilde büyümesi nedeniyle işsizliğin de büyüdüğü ortadadır. 2003 yılında ithalatın serbestleşmesiyle yabancı markaların ülkeye olan ilgisi artmaya başlamıştır. Bu nedenle Suriye toplumunun dış etkenlerle tanışması oldukça geç olmuştur.Göç eden kitlenin gelir düzeyi düşük ve kültürüne sıkıca bağlı aileler olduğu göz önüne alındığında Suriyeliler' in yaşadığı göç sonucunda toplumsal yapılarını değiştirmelerinin zaman alacağı beklenmektedir. Çalışma izni alım sürecinin zorlukları, sigortasız ucuz iş gücünün yasal yükümlülükleri en aza indirilmesi,Türk vatandaşları arasındaki işsizlik oranının da Nisan2019 tarihi itibarıyla %13 olması(www.sabah.com.tr)nedeniyle toplum tarafından dışlanmaların çoğaldığı gözlemlenmektedir.

Türk toplumunda genel eğilim, erkeklerin belirli bir düzeyde öğrenim görüp, askerlik yaptıktan ve bir iş sahibi olduktan sonra evlenmeleri yönündedir. Bu ise, erkeklerin nispeten ileriki yaşlarda evlenmeleri sonucunu getirmektedir. Arap kültürüne özgü yaşayış tarzında kız çocuklarının okula gitmesi ve çalışmasının tasvip edilmemesi, kız çocuklarını erken yaşta evliliğe iten sebeplerdendir(Çakmak, 2009).Suriye uyruklu kişilerin evliliklerini genellikle yakın akraba -kuzen ya da uzak akraba- aynı aşirete mensup olan kişi- ile yaptığı görülmektedir. Diğer bir konuda erken yaşta evliliklerin yapıldığı yöreler, genellikle geleneksel uygulamaların yapıldığı toplumlardır. Bu bağlamda akraba evlilikleri de burada sıktır (Şen ve Kavlak, 2011). Bu evliliklerin Suriye' de yapılmasının sebepleri; mirasa yabancı kişinin ortak olmasının ve aileye "yabancı" kişilerin girmesinin önlenmesi, soyun devamının hızlı şekilde gerçekleşmesi ve kültürel baskı gibi sebepler iken, Suriye uyruklu kişilerin Türkiye'de yaptıkları evliliklerde de Suriyeliler' i tercih etmelerinin sebebinin ise Suriye uyruklu erkeklerin eşlerine, Türk erkeklerinden daha iyi davranacaklarını düşünmeleri ve eşleriyle daha çok ilgilenerek daha fazla zaman geçirdikleri noktasındaki düşünceleri olarak karşımıza çıkmaktadır (Ezberci,2015).

Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (AÇSHB) Çorum Sosyal Hizmet Merkezi bünyesinde katılımlı gözlem yöntemi kullanılarak gerçekleştirilen bu çalışmada Suriyeli sığınmacıların ülkemizde devam ettirdikleri "erken yaşta evlilik" kültürlerinin bireysel ve toplumsal ölçekteki etkileri ele alınmaktadır.

1.Erken Yaşta Evlilik

18 yaşından küçük bireyler reşit kabul edilmemektedir. Evlilik ise iki yetişkinin özgür ve hür irade ile resmi ya da dini olarak gerçekleştirdikleri meşru bir birlikteliktir. Uluslararası hukukta evliliğin kurucu unsurlarının tam ve özgür irade olduğu, yetişkinlere özgü bir hak olarak tanındığı bilinmektedir. Bu nedenle erken yaşta evliliğin, zorla evlilik çatı kavramının altında yer aldığı, evliliğin kurucu unsurlarının olmadığı anlaşılmaktadır. Erken yaşta evlilik, birçok çocuk hakkının ihlaline sebebiyet vermektedir. Çocuk, anne ve babayla yaşama hakkından mahrum kalarak henüz

yetişkinliğe ermeden kendisi ebeveyn rolüne bürünmek zorunda kalır. Küçük yaşta zorla evlilikle tecrit altına alınan kız çocuklarına annelik ve kadınlık rolleri yüklenmektedir. Yaşam ve gelişme hakkı elinden alınan çocuk, yaşamı boyunca aklında kalması gereken aile rol modelini zihninde oluşturamadan kendi ailesini kurarak çocuğuna göstereceği ilgi ve şefkati de çocukluk-kadınlık duyguları arasında karmaşa içinde yaşamak zorunda bırakılmaktadır.

Yapılan görüşmelere göre Suriye’ de iki kişi birbirini istiyorsa erkeğin maddi durumuna göre o evlilik şekillenmektedir. Eğer erkeğin durumu ayrı bir ev tutmaya müsait değilse erkeğin ailesi ile yaşanması gayet normal karşılanmaktadır (Ezberci,2015).

Geniş aile modelinde evlendiği kişinin ailesiyle yaşamaya başlayan kız çocukları, yabancılaşma hissetme, çekingenlik vb. unsurlar nedeniyle gerekli beslenmeden mahrum kalarak ve gelin rolü üstlenmenin yanında her türlü işte çocuk işçi olarak kullanılarak özgür yaşam hakkı elinden alınan bir insana dönüşmektedir.

Gelişim evrelerinin getirdiği doğal zorluklara yakın çevrenin olumsuz etkileri katıldığında, çocukta bunlara tepki olarak çoğunlukla duygusal anlamda bozukluklar görülebilir. Bu olumsuz tepkilere ‘uyum ve davranış bozuklukları’ denir (Yavuzer, 2014:227). Çocuğun gelişimi ve kişilik kazanımında gerekli olan olumlu çevreyi kurmak için sevgi bağına dayalı, anlayışlı ve güven dolu bir ortam sağlanması gereklidir. Çocuğun böyle bir ortamdan uzak şekilde büyümesi, içinden çıkılmayan bir ruh haline bürünmesine, kendi çocuğuna karşı da güvensiz bağlanma şeklinde bağlanmasına neden olur. Geniş ailede kendine söz hakkı bulamayan çocuk, ifade özgürlüğü hakkından ve kendi hayatına yön verebilme özgürlüğünden de mahrum kalabilmektedir. Erken evlilikle de kadının eğitim alma ve üretime katılma hakkı genel anlamda ortadan kalkmaktadır (Şen ve Kavlak, 2011).

Erken yaşta evlenen bireyler her anlamda aşırı sorumluluklar ve yükümlülükler üstlenmek zorunda kalmaktadırlar. Ucuz ve sigortasız olarak çalışan erkek çocukları bütün gün çalışma karşılığında asgari ücret dahi alamamakta, çoğunlukla haftalık bir gün dinlenme ile çalışmaya devam etmektedir. Gelişme çağındaki olan çocuğun fiziksel olarak ağır işlerde çalışması, erken yaşta hastalıklarla karşılaşmasına sebep olabilmektedir. Ailesiyle kaliteli vakit geçiremeyen bireyler aile bağlarını kurmakta ve korumakta zorlanmaktadırlar. Buna ek olarak bu bireylerin şiddete yatkın oldukları da gözlenmiştir. Ekonomik olarak ailesinin yükünü omuzlarında taşıyan çocuk, kişisel gelişimini henüz tamamlamadan sorumluluklar üstlenerek, manevi bir çöküntü içerisine girebilmektedir.

Erken yaşta yapılan evliliklerde aile içi şiddet olgularına daha sık rastlanmaktadır ([http:// ilef.ankara.edu.tr/reklam/yazi.php](http://ilef.ankara.edu.tr/reklam/yazi.php)’den aktaran Şen ve Kavlak, 2011). Geldiği yere uyum sağlayamayan, kültürel çatışmalara bağlı olarak dışlanmışlık hissiyatı oluşan çocuk suça yönelmeye hazır hale gelmektedir (Bektaş ve Özkoçak, 2018). Soylu ve Ayaz’ın yapmış olduğu erken yaşta evlendirilen çocuklarla yapılan çalışmada olguların %14.6’ sı evlendirildiği kişi tarafından fiziksel şiddete/istismara, %27.1’i duygusal şiddete/istismara uğradığını belirtmiştir(2013).

Yoksulluk ve suç arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğu bilinmektedir. Hayati ihtiyaçların karşılanamaması, bireylerin suça yönelmesinin sebeplerinin başında gelmektedir (Bektaş vd, 2019).

Ülkemizde yaşayan Suriye uyruklu aileler için eğitime devam etmeyen kız çocuklarının evlendirilmesi oldukça olağan görülmektedir. Türkiye'deki Suriyelilerin çoğu Suriye-Türkiye sınırına yakın olan bölgelerden gelmektedir. Bu bölgeler aynı zamanda yoğun çatışmaların olduğu bölgelerdir(<https://www.goc.gov.tr/gecici-korumamiz-altindaki-suriyeliler>).Türkiye toplumunda bölgeler arası kültürel farklılıkların olduğu gibi Suriye toplumunun da heterojen yapıya sahip olduğu, sınırımıza yakın bölgelerde yaşayan Suriye uyruklu kişilerin Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde yaşayan birçok akrabasının olduğu ve yaşayış tarzlarının benzerlik gösterdiği ancak Türkiye'de Batı bölgelerine gidildikçe görülen evlenme yaşlarının yükselmesinin Suriye toplumunun başka kesimi için de geçerli olduğu 'Suriyeliler İle Türkiye Cumhuriyeti Vatandaşları Arasındaki Evlilik İlişkileri Araştırması' ile ortaya konmuştur (ASPB, 2016).

2. Erken Yaşta Evlendirilmiş Çocuklara Yönelik Adli Sosyal Hizmet Müdahalesi

Uluslararası sözleşmeler, kanunlardan üstündür. Çocuk alanına ilişkin en geniş yasal dayanak Birleşmiş Millet Çocuk Hakları Sözleşmesidir. 1990 yılında yürürlüğe giren bu sözleşme, 142 üye ülke tarafından onaylanmış şuan onaylayan ülke sayısı 192 olmuştur. ABD'nin ise sözleşmeyi onaylayan ülkeler arasında yer almadığı bilinmektedir. Türkiye ise bu sözleşmeyi 1995 yılında uygulamaya koymuştur. Sözleşmede vurgulanan en temel unsurun ırk, din, dil, cinsiyet ayrımı yapılmaksızın 18 yaşın altındaki herkesin çocuk olarak tanımlanması ve aynı haklara sahip olmasıdır.Çocuk Hakları Sözleşmesi'ne göre taraf devletler çocuğu her türlü sömürüye karşı korumakla yükümlüdür.İnsan Hakları Evrensel Beyanamesi'ne göre evlenme sözleşmesi ancak evlenenlerin özgür ve tam iradesi ile yapılır.Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi(CEDAW)'ne göre çocukların evlenmesi yasal sayılmayacak, asgari evlilik yaşı belirlenecek ve evlilikler kayıt altında tutulacaktır. İstanbul Sözleşmesi ile taraf devletlere çocuğu evliliğe zorlamanın suç sayılmasını sağlamak için yasal tedbirleri alma yükümlülüğü getirilmiştir.

Türk Medeni Kanunu'na göre kişi 18 yaşında kendi rızasıyla, 17 yaşında anne ve baba izni ya da yasal vasisinin izni ile 16 yaşında mahkeme kararıyla evlenebilmektedir.

Türk Ceza Kanunu'nun 103. Maddesi gereğince Çocuğun cinsel istismarı, 104. Maddesi gereğince ise 'reşit olmayanla cinsel ilişki' bağlamında erken yaşta evliliğe sebep olan kişiler ceza almaktadır. Türk Ceza Kanunu'nda erken yaşta evlilik terimi bulunmamakta ve suç olarak yer almamaktadır. Bu tür vakalarda sadece fail değil, failin ve mağdurun anne-babası da ceza alabilmektedir.

Türkiye'deki çocuk alanında yasal süreç esnasında temel alınan kanun 2005 yılında yürürlüğe giren 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu'dur ve BM Çocuk Hakları Sözleşmesi esas alınarak hazırlanmıştır. Ülkemizde yaşayan Suriye uyruklu çocuklara, çocukların diğer türlü özelliklerinden önce çocuk olmaları nedeniyle gerekli durumlarda

yapılan işlemlerde de 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu prosedürü uygulanmaktadır. İlgili kanunun Madde 15/2. Fıkrasında yer alan 'çocuğun ifadesinin alınması veya çocuk hakkındaki diğer işlemler sırasında, çocuğun yanında sosyal çalışma görevlisi bulundurulabilir.' bilgisine istinaden sosyal çalışma görevlisi ifadede hazır bulunarak konuya müdahil olur. 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu'nun 6. Maddesinin 1. fıkrasında da 'Adli ve idari merciler, kolluk görevlileri, sağlık ve eğitim kuruluşları, sivil toplum kuruluşları, korunma ihtiyacı olan çocuğu Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu' na bildirmekle yükümlüdür' ve aynı kanunun 2. Fıkrasında yer alan "Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu kendisine bildirilen olaylarla ilgili olarak gerekli araştırmayı derhal yapar" ifadeleri ile bildirilen çocuklar hakkında gerekli sosyal inceleme yeni adıyla Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü'ne bağlı kurum ve kuruluşlarca yapılmaktadır (Çocuk Koruma Kanununa Göre Verilen Koruyucu Ve Destekleyici Tedbir Kararlarının Uygulanması Hakkında Yönetmelik, 2006).

Akraba ile yapılan erken yaşta evliliklerde, çocukla yapılan görüşmede çocuğa karşı sunulan kötü muamelenin ortaya çıkması güçleşmektedir. Çocuk, kendi ailesinin zarar görmemesi ya da konuşması durumunda kendisinin ailesinden zarar görmemesi adına birçok gerçeği saklama eğiliminde olabilir. Çocuğun karşılaştığı kötü muameleyi ve istismarı itiraf etmesi için çocukla güven bağına dayalı bir ilişki ve iletişimin sağlanması gereklidir. Çocuk, hayatında ilk defa karşılaştığı kişiye özel olduğunu düşündüğü ailevi sorunlarını anlatmaktan, cinsel soruları yanıtlamaktan çekinebilmektedir. Çocukların tanışma aşamasında sosyal hizmet uzmanlarına verdikleri cevapların oldukça kısa olduğu ve konuşmaktan çekindikleri gözlemlenmiştir. Çocuğun yabancı uyruklu olması da dil sorunundan ötürü yaşadığı olayları tam anlamıyla ifade edememesi, başına ne geleceği endişesiyle birleşerek yaşadıklarını gizleme eğilimini arttırır (Hopancı ve Özkoçak, 2019). Çocuğun yabancı ülkedeki haklarını bilmemesi, sosyal destek sistemlerinden haberdar olmaması, sosyal hizmet uzmanı ile arasında güvene dayalı ilişki kurma sürecini yavaşlatan faktörlerdir.

Sığınmacı kadınlar; faillerden, kendi ailelerinden veya toplumun olası tepkisinden korktuklarından ve kendilerine yetkililer tarafından adil ve düzgün bir şekilde davranılacağına duydukları güvensizlikten dolayı genelde deneyimlerini gizlemekte, utanma ve namussuzlukla damgalanma korkusunun yanında çözülme ve kaçınma gibi psikolojik belirtileri de gizlemenin nedenleri arasında yer alabilmektedir (Granville-Chapman, 2004: 201)

Kimliksiz şekilde Türkiye'ye giriş yapan ailelerin çocuklarının, sözlü beyanlarına bağlı kalınarak kimlik kayıtları yapılmaktadır. Sığınmacılardan Suriye makamlarından aldıkları tüm belgeleri ibraz etmeleri ve Türk makamları ile işbirliği yapmaları beklenmektedir. Suriye makamları tarafından verilmesi gereken hiçbir belgeye sahip olmamaları halinde ise kayıt işlemleri şahsi beyana göre gerçekleştirilmektedir (UNHCR, 2017). Genellikle çocukların 2-3 yaş küçük yazdırılması ve bu çocukların erken yaşta evlendirilmesi, adli süreçte sıkıntılar yaratmakta, mağdur çocuğun ifadesinde kimlikteki yaşından büyük olduğunu belirtmesi üzerine cinsel istismar failinin cezasına karar verilirken mağdurun yaşına göre cezalandırılabilmesi için mağdurun yaş tespitinin yapılması gerekmektedir.

Erken yaşta evlendirilen Suriyeli çocukların gayri resmi evlilikleri, çoğunlukla hamileliğin anlaşılmasının ardından hastane personeli tarafından fark edilip hastane polisine bildirimde bulunularak ortaya çıkmaktadır. Ardından ‘çocuğun cinsel istismarı’ suçunun mağduru olan gebe çocuğun Çocuk İzlem Merkezi’nde ifadesi alınır. İfade esnasında üstündeki baba korkusu, aile baskısı ya da evlendiği kişinin kendi akrabası-kuzeni olması nedeniyle çocuğun evlenirken kendisine sorulmamış olmasına rağmen kendi rızasıyla evlendiğini beyan etmesi muhtemeldir. Suriyeli anne babalar, Türkiye’deki yasal süreçten haberleri olmadığını dile getirseler de, çocuklarının resmi kayıtlarında hiçbir değişiklik yapmamakla birlikte(yeni haneye çocuğun nüfus kaydını aldırma vb.) resmi makamlara karşı çocuklarının evlendiğini gizleme eğilimi gösterebilmektedirler. Bu durumun sebeplerinden birinin, sığınmacılara, İl Göç İdaresi bünyesinde çalışan tercümanlar aracılığıyla henüz geçici koruma kimlik kaydı esnasında Türk yasalarına uymaları gerektiğinin, aksi takdirde cezalandırılacaklarının ve çocuklarını erken yaşta evlendirmelerinin Türkiye’de yasak olduğunun sözlü olarak bildirilmesi olduğu düşünülmektedir. Geçici Koruma Yönetmeliği’nin 6. Maddesi kişinin hayatının ya da hürriyetinin tehdit altında olacağı bir yere gönderilememesinden Geri Gönderme Yasağı başlığı altında bahsederken aynı maddenin 2. fıkrasında kişinin ülkemizden geri gönderilmesi gerektiği hallerde birinci fıkra kapsamında ülkemizden gönderilemeyecek yabancılar hakkında idari tedbirler alınabileceği ifadesi yer almaktadır(Geçici Koruma Yönetmeliği, 2014). Aynı yönetmeliğin 53. Maddesi kapsamında yabancıların, ücretleri kendilerince karşılanmak koşuluyla avukat tarafından temsil edilebilecekleri, ancak 1136 Sayılı Avukatlık Kanunu kapsamında adli yardıma başvurabilecekleri belirtilmiştir(Geçici Koruma Yönetmeliği, 2014). Geçici koruma altındaki kişilerin kayıtlı olduğu ildeki barolar tarafından gelir tespitinin yapılmasının ardından bu kişiler adli yardımdan yararlanabilir.

Çocuğun Çocuk İzlem Merkezi ifadesinin ardından aile hakkında sosyal inceleme gerçekleştirilir. Aile sosyo-ekonomik yönden araştırılarak çocuk hakkındaki düşünceleri, evliliğe bakış açıları, çocuklarıyla olan ilişkileri hakkında bilgiler edinilir. Çocuğun ailesi yanına dönmek isteyip istemediği, ailenin çocuğa bakacak psiko-sosyal ve ekonomik yeterliliğe sahip olup olmadığı ve bu konudaki istekliliği araştırılır. Aile yanına dönmesinin uygun olmadığı ve hamile olmadığı anlaşılırsa çocuk 0-18 Yaş Çocuk Evleri Sitesi Müdürlüğü’ne, hamile olması halinde Çocuk Destek Merkezi’ne yerleştirilir. Çocuğun aile yanında bakımının uygun görülmesi halinde çocuğa 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu kapsamında 5. Maddede yer alan tedbirlerden gerekli görülen tedbirler, mahkeme tarafından verilerek ailesinin yanına geri dönmesi sağlanır. Erken yaşta evlendirilen ve bu nedenle cinsel istismar mağduru sayılan çocuğa Sağlık tedbiri kararı uygulanması büyük önem arz etmektedir. Sağlık Tedbiri ile 3 ayda bir kere hastane tarafından oluşturulan randevularla çocuğun bedensel ve ruhsal olarak sağlığının korunması amaçlanır. Danışmanlık Tedbiriyle ise sosyal çalışma görevlisi, çocukla her hafta, ailesiyle ise en az iki haftada bir kere görüşmek zorunda ve çocuk yetiştirme konusu ve karşılaşılan diğer sorunlarla nasıl baş edileceği konusunda aileye gerekli rehberliği sunmaktadır. Danışmanlık Tedbiri izleme raporları üç aylık periyotlarla ildeki çocuk mahkemesine, çocuk mahkemesinin olmadığı illerde aile mahkemesine yollanarak tedbirin devam edip etmemesinin gerekliliği konusunda

kanaat belirtilir ve süreç içinde çocuk ve ailesinin nasıl bir yol kat ettiği konusunda sosyal inceleme raporunda gerekli bilgilendirme yapılır. Hâkim veya mahkeme; çocuğa uygulanan tedbirin sonuçlarını inceleyerek, süresini uzatabilir veya değiştirebilir (Çocuk Koruma Kanununa Göre Verilen Koruyucu Ve Destekleyici Tedbir Kararlarının Uygulanması Hakkında Yönetmelik, 2013)

Örneğin danışman tarafından, danışmanlık tedbirinin uygulandığı dönemde daha önce fark edilmemiş aile içi şiddet, ensest ilişki, cinsel taciz, cinayet, suça azmettirme, suç işleme, bağımlılık vb. durumları tespit edilebilir. Danışman, bu tür bilgileri kolluk kuvvetleri ile görevi gereği paylaştığı için de danışmanlık tedbiri Adli Bilimlerin olayı aydınlatma sürecine dâhil edilmelidir (Bolat ve Özkoçak, 2019).

Erken Yaşta evliliğin çocuk üzerindeki en büyük travmatik etkisi gebelik ve doğum sürecidir. Geleneksel yapı, aile yapısı, öğrenim ve ekonomik durum, dini inanışlar, aile planlaması hizmetlerine ulaşım gibi etmenler de ergen gebelik sıklığını etkilemektedir (Başer, 2000). Henüz kendi vücudunu tanımayan çocuğun gelişimini tamamlamadan hamile kalması, bebeği ve kendi sağlığı için büyük risk oluşturmaktadır. Yetersiz beslenmeyle anne karnındaki bebek anomalisi riski oldukça artmaktadır. Ergen kadınlar fiziksel olarak çocuk doğurmaya hazırlıklı olmayıp, yirmili yaşlarındaki kadınlardan daha fazla ana ölümü, gebelik ve doğum komplikasyonları risklerini taşımaktadırlar (Başer, 2000). Bu durum erken doğum ya da bebeğin ölü doğmasına sebep olmaktadır. Hamilelik sürecinde kontrollerin aksatılması, gerekli aşı ve muayenelerin zamanında yapılmaması anne karnındaki bebek için risk oluşturmaktadır. Bu sebeple erken yaşlarda gerçekleşen evliliklerde, cinsellik, gebelik ve ebeveynlik gibi konularda eğitim verilmesi, muhtemel sorunların zamanında tespit edilerek bireylerin desteklenmesi ve çözüm yollarının sağlanması büyük önem taşımaktadır (Demir vd. 2010).

Doğum esnasında doktor, hemşire ve ebeler ile çocuk arasında iletişimin sağlıklı şekilde sağlanamaması nedeniyle yerine getirilemeyen sorumluluklar, doğum sürecini de zorlaştırmaktadır. Tarafların karşılıklı olarak birbirlerini anlayamaması, aralarındaki işbirliğini ve güveni zedelemekte, acının çoğalmasıyla çocuk için bu durum çekilmez bir hal almaktadır. Hastane personelinin çocuğa karşı sergilediği olumlu tavırlar, çocuğu rahatlatmakta ve güven ortamı sağlamaktadır. Bazı Suriyeli çocukların, anne karnındaki bebeğin istenmemesi ya da gebeliğin adli mercilerden saklanması için hamilelik süreci boyunca hastaneye götürülmediği göz önünde bulundurulurken doğumdan hemen önce yapılan muayenenin, çocuğun yaşadığı ilk muayene olabileceği göz önünde bulundurulmalı, çocuk üzerinde travmatik etkiler yaratabileceği unutulmamalıdır. Adölesan gebeliklerin, gebelik izlemleri, doğumları ve doğum sonrası izlemlerine önem verilmelidir (Başer, 2000). Adölesanların gebelikten başlayarak aile kurma sürecine kadar her aşamada bilgilendirilmeye ve desteklenmeye ihtiyaçları vardır (Yiğitoğlu, 2009).

TARTIŞMA

Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ve Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF) arasında dezavantajlı çocukların korunması, gelişim ve katılım

haklarından yararlanabilmelerinin güçlendirilmesi amacıyla hazırlanan “2018-2019 Ortak Çalışma Planı” kapsamında Sosyal Hizmet Merkezleri ve Şiddeti Önleme ve İzleme Merkezlerinden 300 meslek elemanının katılımıyla ‘Erken Yaşta ve Zorla evliliklerle Mücadelede Meslek Elemanlarına Yönelik Eğitici Eğitimleri’ gerçekleştirilmiştir.

Eğitimler Cumhurbaşkanlığımız Yıllık Programında Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı sorumluluğundaki faaliyetlerin etkin biçimde gerçekleştirilmesini teminen; 81 ilimizde erken yaşta ve zorla evliliklerle mücadele konusunda yetiştirilen eğiticiler vasıtasıyla farklı hedef gruplara yönelik düzenli etkinlikler gerçekleştirilmesi planlanmaktadır. Bu etkinlikler kapsamında Sosyal Hizmet Merkezi ve Sosyal Yardımlaşma Dayanışma Vakıfları’ndan yardım alan Suriye uyruklu kişilerin en alt düzey gelir seviyesine sahip kişilerden başlanması, özellikle İl Göç İdaresi’nde kayıtlı, 10-18 yaş aralığında çocukları bulunan ailelere eğitimler verilmesi ve Türkiye’deki yasal süreç hakkında bilgilendirme yapılması gerekmektedir. Kimliksiz şekilde Türkiye’ye giriş yapan ailelerin çocuklarının, beyan edildikleri yaşta kimlik kayıtları yapılmaktadır. Genellikle çocukların 2-3 yaş küçük yazdırılması, adli süreçte sıkıntılar yaratmaktadır. Hukuk sistemimizde erken evlendirilme ile ilgili ceza yasaları olmadığı ve mevcut ceza yasaları cinsel istismara odaklandığı için bu olguların ruhsal değerlendirme ve adli rapor sürecinde sorunlarla karşılaşılmaktadır(Soylu ve Ayaz, 2013).Bu nedenle bilgilendirme yapılacak ailelerde, 10-18 yaş aralığında çocuğu bulunan ailelerin eğitime katılması sağlanmalıdır.

Suriye uyruklu kişilerin gerçekleştirdikleri düğünler esnasında çocuğun yaşına bakılmaksızın kuaföre götürülmesinin, saçının boyatılarak düğün için hazırlanmasının bir gelenek haline geldiği görülmüştür. Suriye’de kuaförlüğün yaygın olması, Suriyeli kadınların güzelliklerine ve bakımlarına düşkün olduklarının bir kanıtı olarak kabul edilebilir (Gezici Yalçın ve Yalçın, 2018). Bu nedenle erken yaşta evlilikle mücadele eğitiminin kuaförlere yönelik de verilmesi gerektiği, böyle bir durumla karşılaşmaları söz konusu olduğunda yapmaları gereken şeyler ve polis ekiplerine acil olarak bildirimde bulunmalarının gerekliliği, bu durumun Türk Ceza Kanunu’na göre de ceza yükümlüğünün olduğunun belirtilmesi gereklidir. İşlenmekte olan bir suçta yetkili makamlara bildirmeyen kişi, bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır (TCK md.278/1).

Yapılan incelemelerde ortaokul ve lise çağındaki kız ve erkek çocuklarının okula gitmek istememe davranışlarının daha dirençli olduğu gözlemlenmiştir. Küçük yaşta dil öğreniminin daha kolay olması ve akran baskısının (dalga geçme, dışlama vb.) daha az hissedilmesinin, çocuğun küçük yaşta okul ile daha güçlü bağ kurmasını sağladığı anlaşılmıştır. Yapılan araştırmalarda suça sürüklenen çocukların çoğunun gelişim dönemlerinde kritik davranışları kazanamamış, yanlış ebeveyn tutumuna maruz kalmış, temel anaokulu eğitimi almamış çocuklar olduğu tespit edilmiş ve bu konu hakkında araştırmalar yapılmıştır (Mantar ve Özkoçak, 2019). Çocukların dil gelişiminin hızlanarak topluma adapte olmalarını ve okula başladıklarında sınıf arkadaşlarıyla sağlıklı iletişim kurarak okuma-yazma öğrenimini kolaylaştırmak adına Suriyeli çocukların anasınıfı kayıtlarının sağlanması, bu konuda yönlendirmeye ihtiyaç duyan ailelere gerekli rehberliğin yapılması büyük önem arz etmektedir.

Sağlık çalışanlarının-özellikle doktor, hemşire ve aile sağlığı merkezi çalışanlarının- çocuğun cinsel istismarı ve erken yaşta evliliğe karşı oldukça bilinçli ve yasal yükümlülüklerinin farkında oldukları gözlemlenmiştir. Türkçe bilmeyen ailelerin, mahkeme sürecinin devam ettiği ya da AÇSH İl Müdürlükleri tarafından haklarında Danışmanlık Tedbiri kararının yürütüldüğünü dile getiremediklerinde toplum nezdinde çocuk için bakanlık tarafından hiçbir işlem yapılmamış izlenimi oluşmaktadır. Bu süreçte kurumlar arası iletişim önemli rol oynamaktadır. Hakkında Danışmanlık Tedbiri yürütülen çocuklar hakkında birçok devlet dairesinden 183 üzerinden ihbar gelmektedir. Bu durum devlet personellerinin bilinç düzeyinin oldukça yüksek olduğunu gösterirken aynı zamanda Danışmanlık Tedbiri uygulayan kişinin iş yükünü artırmaktadır. 183 ihbarlarına belirli bir süre içinde cevap verilmesi zorunluluğu bulunmaktadır. Emniyet Müdürlüğü'ne intikal eden her olayla ilgili ise çocuk hakkında Çocuk Koruma Kanunu'nun 6. Maddesi gereğince çocuğun bildirimini zorunlu olduğu belirtilerek çocuk hakkında sosyal çalışma yapılması istenmektedir. Bu durumun önlenmesi için sosyal hizmet uzmanının, danışmanlığını yürüttüğü çocuğun gideceği kurumların takibini yapması gerekli ve çocuğun gittiği kurumlarda bu durumdan savcılığın haberinin olduğu, adli sürecin devam ettiğini, çocuk hakkında Danışmanlık Tedbiri uygulandığını ve gerekli işlemlerin yapıldığını bildirmesi, kendi adına oluşacak iş yükünü ve bürokrasiyi azaltacaktır.

Çocuğun kendi rızası olmadan aile baskısıyla gerçekleşen gayri resmi birlikteliklerde şikayet çocuk tarafından gerçekleşiyorsa, çocuğun ilk beyanı esas alınmalıdır. Ancak unutulmamalıdır ki çocuğun ilk beyanından ayrı olarak resmi mercilerden sakladığı başka istismar, ihmal ya da şiddet öyküsü çıkabilir.

Çocuğun Türkiye' deki yasal süreçten habersiz olması nedeniyle çocuğun sürecin her aşamasında sosyal hizmet uzmanından yardım isteyebileceğinin bilincinde olması sağlanmalı, bu güven çocuğa aşılanmalıdır. Adli mercilere bildirimde bulunulurken sosyal hizmet uzmanı, bireyin dil bilmeme/konuşamama sorununu ve yaşına bağlı olarak kendini yeterince anlatamaması gibi durumları göz önünde bulundurması gerekmektedir.

SONUÇ

Kendilerini, adli vakanın gün yüzüne çıkmasına kadar Türkiye içinde özgür hissetmekte olan ve bir nevi geleceği düşünmeden yaşayan Suriyeliler, Suriye'deki adetlerini ve kültürlerini gerçekleştirme eğilimi içinde yaşamaya devam etmektedirler. Erken yaşta evlendirdikleri çocuklarını daha önceden okula kayıt ettirmedikleri, çocukların ikametgahlarını evlendirildikleri kişilerin evlerine aldırmadıkları, yasal evlilik için herhangi bir başvuruda bulunmadıkları, yardım başvurusunda bulduklarındaysa evlerine sosyal inceleme için gelen SYDV ve Sosyal Hizmet Merkezi personellerine karşı erken yaşta evlendirilen kız çocuklarını misafir ya da akraba olarak tanıttıkları bilinmektedir. Merkezi Nüfus İdare Sistemi'nde(MERNİS)Suriye uyruklu kişilerin aile kayıt örneğinin çıkmaması nedeniyle, çekirdek aile dışından,baba tarafından akraba olanların soyadlarının aynı olması haricinde kimliklerden akraba olduklarının anlaşılması mümkün olmamaktadır. Ancak geçici koruma kimlik

kayıtlarını birlikte yapmaları ve aile numaralarının karşılaştırılması vasıtasıyla bireylerin aynı aileden oldukları anlaşılmaktadır.

Türk vatandaşlarının aile nüfus kayıt örneklerine, işe giriş ve çıkış tarihlerine, üzerlerine kayıtlı mal varlıklarına ve bu zamana kadar faydalandıkları yardımlara Sosyal Yardım Bilgi Sistemi'nden (SOYBİS), resmi kurumların bu bilgileri sorgulamasına izin verdiğine dair izin formu imzalatılarak ulaşılmaktadır. Ancak yabancı uyruklu kişilerin SOYBİS' te bilgilerine ulaşılamamaktadır.

SYDV' nin bütünlük sisteminde hanede kaç kişinin yaşadığı, üzerlerine kayıtlı mal varlığının olup olmadığı ve hanede kimlerin kayıtlı olduğunun görülmesi, ailelerin tanınması açısından büyük yarar sağlamaktadır. Ancak bu sistemin AÇSH İl Müdürlükleri ve kuruluşları tarafından görülmemesi, bu ailelerin ekonomik yoksulluk içinde olup olmadığının tespit edilmesini ve kanıta dayalı sosyal hizmet uygulamasını zorlaştırmaktadır.

Suriye uyruklu kişilerin, geçici koruma kimlik kartı kaydı esnasında Suriye kimliklerinin olmaması halinde ailenin beyanına dayalı bilgilerle geçici koruma kimlik kartı çıkarılmaktadır. Çocukların genellikle 2-3 yaş küçük kayıt yaptırılmaları, bu çocukların erken yaşta evlendirilmesiyle içinden çıkılmaz bir hal almakta; adli vakaların çoğalmasına sebebiyet vermektedir. Hamilelik nedeniyle anne karnındaki bebeğe zarar verilmemesi için yaş tespiti doğumdan sonra yapılmaktadır. Ailenin çocuğu ihmal etmesi ve erken yaşta evlilikle çocuğun cinsel istismarına sebebiyet vermesinden ötürü çocuk, hamile ya da doğum yapmış 18 yaş altında bulunan çocukların kaldığı, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmet Bakanlığı'na bağlı Çocuk Destek Merkezleri'nde (ÇODEM) kalmaktadır. ÇODEM'in bulunmadığı illerde çocuk için sosyal inceleme yapılmaya kadar o ildeki Kadın Konuk Evi'nde kalması, uygun bulunması halinde en yakın ÇODEM'e naklinin yapılması sağlanır. Hamile çocuğun dil bilmediği, iletişim kuramadığı, isteklerinin ve korkularını anlatamadığı yabancı bir ortama girerek ÇODEM'de ya da Kadın Konuk Evi'nde kalması, çocuğu psiko-sosyal yönden kötü anlamda etkilemektedir.

Çocuğun bütün yaşadıklarını hiçbir aile baskısı altında kalmadan tüm gerçekliğiyle paylaşması güvene dayalı ve zaman alan bir süreçtir. Bu nedenle Çocuk İzlem Merkezi'nde çocuğun verdiği ilk ifadeye kendi rızasına dayalı bir evlilik birlikteliği kurduğunu dile getirmesi olağandır.

Çocuk ile sosyal hizmet uzmanının en iyi şekilde iletişim kurması için tarafsız ve en iyi şekilde tercüme yeteneğine sahip tercüman ile çalışması gerekmektedir. Olayların mesai saatinin dışına taşması ya da dışında gerçekleşmesi durumunda dil bilmeyen çocukla sosyal hizmet uzmanının iletişim sağlaması güçleşmektedir. Bu durumda aile üyelerinden en iyi Türkçe bilen kişi tercümanlık rolünü üstlenmekte ancak çocuk, dile getireceği olumsuz bir durumun ailesi tarafından kendisine tehdit unsuru oluşturacağını bildiği için gerçekleri söylemekten kaçınmaktadır. Bu nedenle sosyal hizmet uzmanının Arapça bilmesi ve çocukla kişisel görüşme gerçekleştirmesi, bu esnada görüşme yapılacak ortamın aile tarafından dinlenilmeyecek şekilde seçilmesi büyük önem arz etmektedir.

Bu aileler hakkında elde edilen bilgilerin sözlü beyana dayalı olması, akraba sistemlerinden resmi makamlarca bilgi elde edilememesi nedeniyle Suriyeli çocukların erken yaşta evlilikleri ancak hamileliğin ardından anlaşılmakta, çocuklar anne-babalarının kurbanı olmaktadır. Bu konudaki cezaların çoğalması, anne-babalara verilen eğitim sonucu yazılı olarak eğitim ve bilgilendirme aldıklarına dair belge imzalatırılması, buna rağmen çocuklarını erken yaşta evlendiren ailelere daha büyük cezalar verilmesi gerekmektedir. Çocukların okula gitmesini sağlayarak evlilik yaşını geciktirmek, topluma entegrasyonunu hızlandırmak, dil gelişimini hızlandırarak bu vesileyle toplumun bir bireyi olduğunu hissetmesini sağlamak, 18 yaş altı çocukların erken yaşta evlendirilmesinin önüne geçmekte önemli bir yol kat ettirecektir.

KAYNAKÇA

ASPB (2016) Suriyeliler İle Türkiye Cumhuriyeti Vatandaşları Arasındaki Evlilik İlişkileri Araştırması
https://www.ailevecalisma.gov.tr/Raporlar/ATHGM/Suriyeliler_ile_Turkiye_Cumhuriyeti_Vatandaslari_Arasindaki_Evlilik_Iliskileri_Arastirmasi.pdf adresinden erişildi.
(Erişim Tarihi: 28.08.2019)

Başer, M.(2000). Adölesan cinselliği ve gebelik. C.Ü. Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi, 4(1): 50-54.

Bektaş, İ. & Özkoçak V. (2018). Ergenlik döneminde bulunan dezavantajlı çocukların suça sürüklenmelerinin önlenmesi. *Eurasian Academy of Sciences Eurasian Art & Humanities Journal*, (10), 13-22.

Bektaş İ, Çetli E, Koç F, Özkoçak V, (2019). Yoksulluk Olgusu İle Suç Ve Suça Sürüklenme Arasındaki İlişki, *Eurasian Academy of Sciences Eurasian Art & Humanities Journal*, 11: 31-41.

Bolat, G. (2019). Danışmanlık tedbirinin adli bilimlerle ilişkisi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(34), 597-604

Çocuk Koruma Kanunu (2005). Resmi Gazete. Yayımlı Tarihi: 15.07.2005. Sayısı: 25876. Numarası: 5395.

Çocuk Koruma Kanununa Göre Verilen Koruyucu Ve Destekleyici Tedbir Kararlarının Uygulanması Hakkında Yönetmelik (2006). Resmi Gazete. Yayımlı Tarihi: 23.12.2006 Sayısı: 26386

Demir S.C., Kadayıfçı O., Ürünsak İ.F., Evrükeli.C. Adölesan Gebelikler, Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi Kadın Hastalıkları ve Doğum Ana Bilim Dalı
http://www.sabem.saglik.gov.tr/kaynaklar/208_07adolesan_gebeligi.pdf Erişim Tarihi: 15.10.2010

Ezberci, L. (2015) Suriyeli sığınmacıların Viranşehir'in toplumsal yapısına etkileri. *Yayımlanmış Doktora Tezi*. Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Geçici Koruma Yönetmeliği (2014). Resmi Gazete. Yayımlı Tarihi: 22/10/2014. Sayısı: 29153. Numarası: 6203

Gezici Yalçın, M. & Yalçın, S. (2018). Mardin’de Suriyeli Olmak: Kendini Evinde Hissetmekle Kentin Dışına İtilmek Üzerine. *Disiplinlerarası Karşılaşmalar Dergisi*, (8) 67-98
(Granville-Chapman, 2004: 201)

Hopancı, S. & Özkoçak, V. (2019) *Korunma İhtiyacı Olan Çocuk Mültecilere Yönelik Adli Sosyal Hizmet*. Başkent Üniversitesi 2. Sığınmacı ve Mültecilerde Psikolojik Sağlık Sempozyumu, 11-12 Mayıs 2019, Ankara

Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmetleri Hakkında Yönetmelik(2015). Resmi Gazete. Yayın Tarihi: 03.03.2015 Sayısı: 29284

Soylu, N.& Ayaz M.(2013)Adli değerlendirme için yönlendirilen küçük yaşta evlendirilmiş kız çocuklarının sosyodemografik özellikleri ve ruhsal değerlendirmesi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, (14), 136-144

Suriye Ülke Raporu. (2012) <http://www.birlesmismarkalar.org.tr/uploads/Suriye.pdf> adresinden erişildi

Şen, S.& Kavlak, O. (2011). Çocuk Gelinler: Erken Yaş Evlilikleri ve Adölesan Gebeliklere Yaklaşım. *Aile ve Toplum Dergisi*, 7 (25), 35-44

Türk Ceza Kanunu (2004). Resmi Gazete. Yayın Tarihi: 12.10.2004 Sayısı:25611 Numarası: 5327

UNHCR. (2017) <https://data2.unhcr.org/en/documents/download/59167> adresinden erişildi.

(Erişim Tarihi: 28.08.2019)

Yavuzer, H. (1987). *Çocuk Psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Yiğitoğlu, S. (2009). Adölesan gebe ve eşlerinin antenatal ve postnatal kaygı düzeyleri ile evlilikte uyumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi*. Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir.